

Dabas aizsardzības plāna kopsavilkums izdots Latvijas Dabas fonda īstenošā LIFE-Daba projekta "Palieju plāvu atjaunošana Eiropas Savienības sugām un biotopiem" ietvaros.

Finansētāji: Eiropas Komisijas LIFE-Daba programma, ANO Attīstības programma, Pasaules Vides fonds (ZBR teritorijām), Latvijas Vides aizsardzības fonds, Latvijas Republikas Vides ministrija.

Norises vietas: 15 ipaši aizsargājamas dabas teritorijas – Natura 2000 vietas visā Latvijā. **Projekta mērķi:** bioloģiski vērtīgāko un pašlaik aizsaukošo palieju plāvu atjaunošana un to ilgtspējīgas apsaimniekošanas veicināšana.

Isteno: Latvijas Dabas fonds.

Sadarbības partneri: Dabas aizsardzības pārvalde, Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts, Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 22 pašvaldības, to skaitā arī Ances un Dundagas padome.

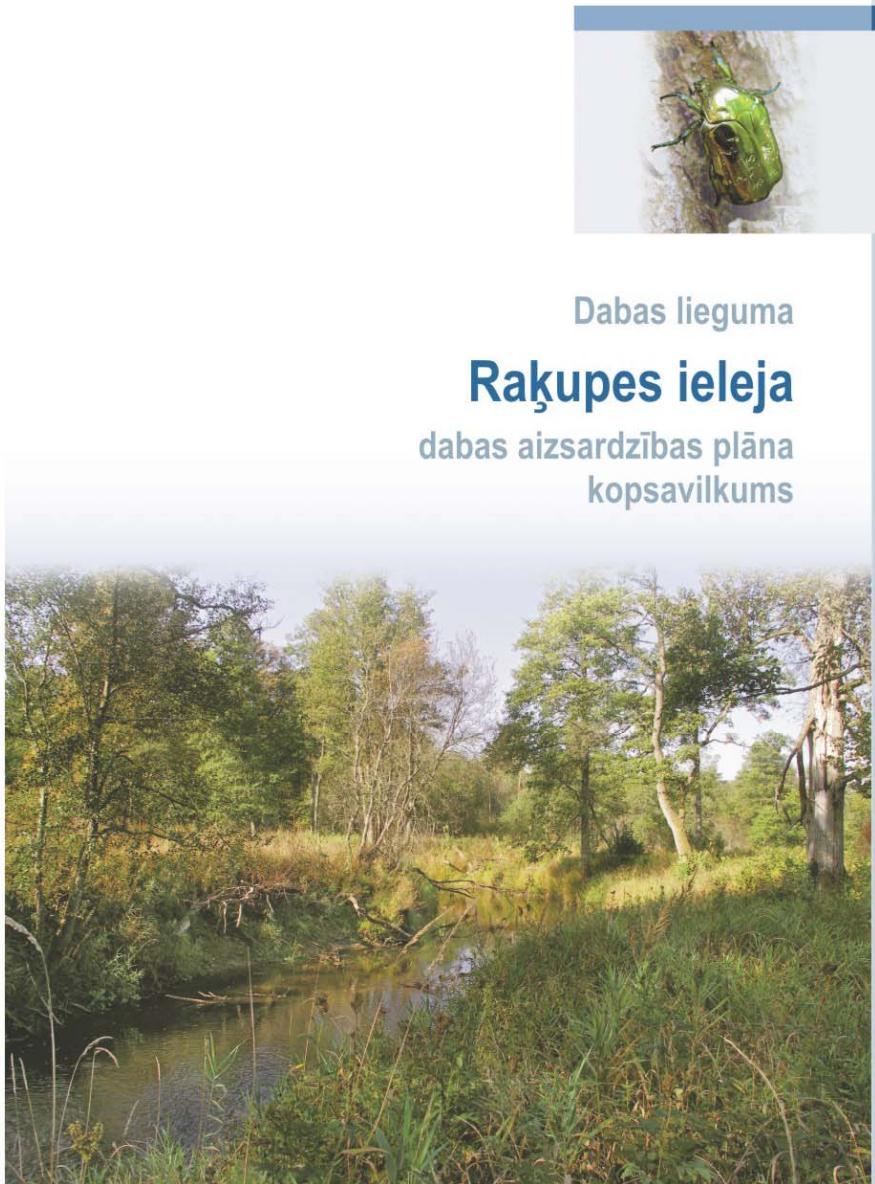
VIDES
MINISTRĪJA

Latvijas
vides
aizsardzības
fonds

Dabas
aizsardzības
plāne

Dabas lieguma

Rakupes ieleja

dabas aizsardzības plāna
kopsavilkums

DABAS LIEGUMS "RAKUPES ILEJA"

Izveidots:	1987. gadā
Platība:	2204 ha
Atrašanās vieta:	Talsu un Ventspils rajons – Dundagas, Valdgales, Ances un Puzes pagasts
Aizsardzības statuss:	- valsts nozīmes īpaši aizsargājama dabas teritorija – dabas liegums; - 2005. gadā iekļauta Eiropas mēroga īpaši aizsargājamo dabas teritoriju tīklā – Natura 2000; - ietilpst putniem starptautiski nozīmīgā vietā "Rakupe un Pāce"
Īpašumtiesības:	liegums pieder 38 privātpersonām un divām juridiskām personām. Valstij piederošās zemes apsaimnieko Valsts akciju sabiedrības "Latvijas valsts meži" Ziemeļkurzemes mežsaimniecība.
Galvenās dabas vērtības:	- Rakupe un Pāce ar palienu plavām un apkārtējās mežu un purvu teritorijas; - daudz ziedaugu sugu, 22 no tām aizsargājamās; - 95 putnuugas, 25 no tām īpaši aizsargājamās; - īpaši aizsargājamās 6 dzīvju un nēģuugas, 25 bezmugurkaulnieku, 9 sūnaugu un 2 sēņuugas.

Rakupes ieleja mit Eiropas visvairāk aizsargātā vabolu suga – lapkoku praulgrauzis. Lapoku praulgrauža nosaukums skaidri norāda, ka šīs sugas dzīve ir saistīta ar lapu kokiem un to prauliem, kas izveidojusies joti vecos, bet vēl dzīvos kokos. Lielādāļu dzīves šīs vaboles pavada koka dobumā. Lapoku praulgrauzis ir kā lietusarga suga vairākiem simtiem dzīvnieku un sēņu sugu, kas apdzīvo bioloģiski vecus un dobumainus lapu kokus. Sargājot šo vaboli, iegūst visa dzīvā daba kopumā.

Dabas lieguma "Rakupes ieleja" dabas aizsardzības plāns izstrādāts Latvijas Dabas fonda īstenošā LIFE-Daba projekta "Latvijas palienu plavu atjaunošana ES prioritāro sugu un biotopu saglabāšanai" ietvaros 2006.–2007. gadā. Dabas aizsardzības plāna izstrādi vadīja Jolanta Bāra (Baltijas Vides forums).

Teksta autori: Jānis Reihmanis, Andris Klepers

Konsultanti: Alīvars Petriņš, Inga Račinska

Kartogrāfe: Baiba Strazdiņa

Vāku fotogrāfiju autori: Jānis Reihmanis (Rakupes ieleja un zirgskābeju zilenītis), Vincent Vignon (marmora rožvabole)

Zīmējumu autore: Ditta Zagorska

Māksliniece: Linda Langenfelde

Iespieši: tipogrāfijā "Citrons"

Brosūra drukāta uz Munkien Pure 100 g/m² un 150 g/m² papīra. Arctic Paper ir FSC trasējamības sertifikāta īpašniece.

Lasītāji, jūsu rokās ir nonācis dabas lieguma "Rakupes ielejas" dabas aizsardzības plāna kopsavilkums!

Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju sistēmu Latvijā sāka organizēt 20. gs. sākumā, kad nodibināja pirmo dabas rezervātu. Laikā gaitā apzinātas aizvien jaunas, dabas vērtībām bagātas vietas un dibinātas aizsargājamās teritorijas to saglabāšanai nākotnē. Līdz 2007. gadam Latvijā izveidotas 633 īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, kas sniedz būtisku ieguldījumu pasaulei, Eiropā un Latvijā apdrošētu sugu un biotopu aizsardzībai un saglabāšanai. Viena no šīm teritorijām ir dabas liegums "Rakupes ieleja".

Dabas lieguma "Rakupes ieleja" dabas aizsardzības plāna kopsavilkums ir paredzēts lieguma un tā tuvākās apkārtnes zemju īpašniekiem, apsaimniekošajiem, iedzīvotājiem un citiem interesentiem. Tā uzevums ir iepazīstināt ar nozīmīgākajām teritorijas dabas vērtībām un paskaiderot, kāpēc un kā tās saglabājamas arī turpmāk.

Dabas aizsardzības plāns dabas liegumam "Rakupes ieleja" sagatavots 2006.–2007. gadā turpmākajiem desmit gadiem. Tas ir apjomīgs dokuments, kas ietver liegumā sastopamo dabas vērtību un to apdrošinājuma aprakstu; tajā izvirzīti teritorijas aizsardzības mērķi un izstrādāts pasākumu plāns dabas vērtību saglabāšanai. Šāds plāna nepieciešamību paredz Latvijas normatīvie akti. Aizsargājamās teritorijas "Rakupes ieleja" dabas aizsardzības plāns izstrādāts Eiropas Savienības LIFE-Daba programmas finansētā projekta "Palienu plavu atjaunošana Eiropas Savienības sugām un biotopiem" ietvaros. Dabas aizsardzības plāna pilnā versija ar pielikumiem un kārtēm ir pieejama:

- Latvijas Dabas fonda mājas lapā: www.ldf.lv;
- Dabas aizsardzības pārvaldes mājas lapā: www.dap.gov.lv;
- Dundagas, Valdgales, Ances un Puzes pagasta padome;
- Lauku atbalsta dienesta Kurzemes reģionālajā lauksaimniecības pārvaldā.

Šī izdevuma mērķis ir rosināt lasītājus izprast, ka dabas aizsardzība nav tikai aizliegumi. Lielā daļa pasākumu dabas aizsardzības prasību nodrošināšanai, piemārķam, plāšanā, ganīšanā u.c., nav realizējama bez cilvēka aktivitās. Dabas aizsardzības plāna uzevums ir sabalansēt dažādas dabas aizsardzības prasības ar teritorijas apsaimniekošanu un izmantošanu ilgstošam laika posmam.

Rakupes ielejas nākotnes vīzija

Saglabātā un palielinātā dabas daudzveidība upēs, plavās, mežos un purvos, nodrošinot sugām un to dzīvotnēm labvēlīgu aizsardzības statusu. Zemes īpašnieki un apkārtējie iedzīvotāji apsaimnieko teritoriju dabai draudzīgā veidā ar vietējās pašvaldības un citu atbilstīgo institūciju ieteicējību un atbalstu.

Saturs

Levads.....	2
Teritorijas apraksts	2
Dabas vērtības un tās ietekmējošie faktori.....	2
Upes un vecupes.....	3
Plavas.....	3
Meži.....	4
Purvi.....	5
Putni.....	5
Citi dzīvnieki.....	5
Aizsardzības un apsaimniekošanas mērķi.....	5
Apsaimniekošanas pasākumi.....	6
Pļavu atjaunošana un apsaimniekošana.....	6
Hidroloģiskā režīma atjaunošana.....	6
Palienēs un plavās augošo lielo platlapju koku apsaimniekošana.....	7
Meža apsaimniekošana.....	7
Sabiedrības informēšana un tūrisms.....	7
Zonējuma priekšlikums.....	8
Kas jāievēro, apsaimniekojot dabas liegumu.....	8
Rakupes ielejas vērtību apkopojums un pretnostaljums.....	10

Foto: Jānis Rehmanns

IEVADS

Dabas liegums "Raķupes ieleja" atrodas Latvijas ziemeļrietumu daļā, Kurzemes pussalā. Lieguma platība ir 2204 ha un administratīvi tas ietilpst Dundagas, Valdgales, Ances un Puzes pagastā.

Dabas liegums "Raķupes ieleja" aptver teritoriju, kas laika gaitā, veicot upju regulēšanas un palienu meliorācijas pasākumus, ir cīlvēka darbības ieteikmēta. Tomēr teritoriju savu nozīmīgumu nav zaudējusi, un arī mūsdienās Raķupes ieleja ir viens no izcilākajiem maz pārveidotas upes ielejas piemēriem Latvijā ar palienu plavām, lielu dimensiju ozolu grupām un kritālām. Vairāki liegumā sastopamie biotopi un sugas ir iekļautas īpaši aizsargājamo sarakstos ne tikai Latvijā, bet arī visā Eiropā. Tādēļ dabas liegumam piešķirts *Natura 2000* vietas statuss un tā ir iekļauta putnīmu starptautiski nozīmīgu vietu sarakstā.

Dabas aizsardzības plānu Latvijas Dabas fonda Iestenotā LIFE-Daba projekta "Palienu plavu atjaunošana ES sugām un biotopiem" ietvaros ar Dabas aizsardzības pārvaldes finansēšu atbalstu no 2006. gada marta līdz 2007. gada aprīlī turpmākajiem desmit gadiem izstrādāja biedrība "Baltijas Vides forums".

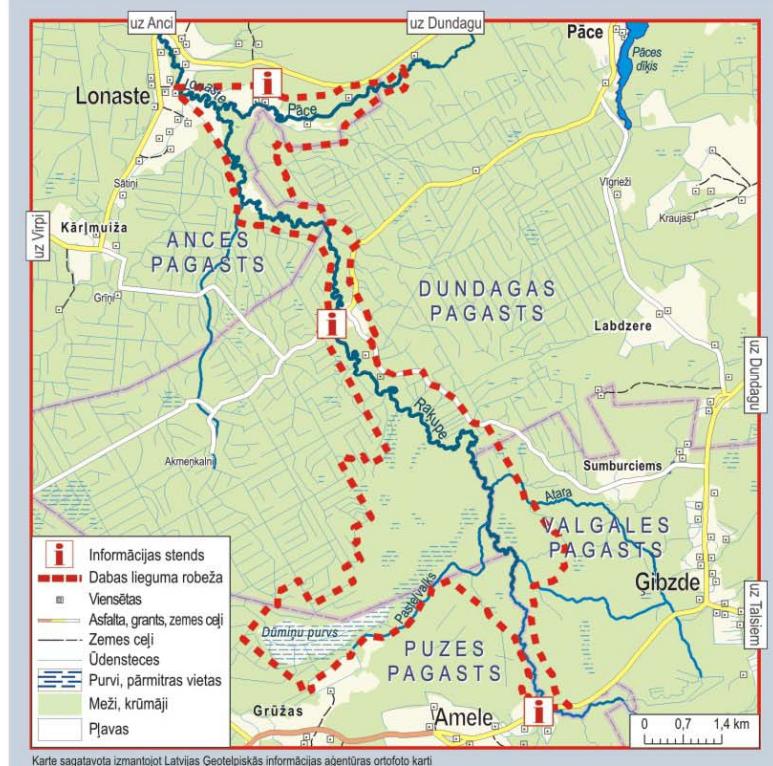
Dabas aizsardzības plāns ir dokuments, kurā plānoti dabas vērtību saglabāšanai un teritorijas apsaimniekošanai nepieciešamie pasākumi īpaši aizsargājamā dabas teritorija. Dabas aizsardzības plāna ietvertie nosacījumi ir jāņem vērā, izstrādājot teritorijas attīstības plānus. Dabas aizsardzības plāna nosacījumus iestrādā īpaši aizsargājamās dabas teritorijas individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos, kas turpmāk iegūst likumisku spēku.

TERRITORIJAS APRAKSTS

Raķupes ielejā jau 1987. gadā ar Latvijas PSR Ministru Padomes lēmumu nodināts dabas liegums 616 ha platībā, lai aizsargātu raksturīgo ūdenstilpu upes ieleju, palienes plavas ar vecu ozolu grupām, dižkokus un savdabīgo ainavu. 2004. gadā dabas lieguma teritoriju būtiski paplašināja, iekļaujot tajā arī meža un purvu platības. Pašreizējās dabas lieguma robežas apstiprinātas ar 2004. gada 8. aprīļa Ministru kabineta noteikumiem.

Dabas lieguma teritorijā zeme lielākoties pieder privāto zemju īpašniekiem, bet valsts zemes apsaimnieko Valsts akciju sabiedrības "Latvijas valsts meži" Ziemeļkurzemes mežsaimniecība. Tā kā dabas liegumam "Raķupes ieleja" nav savas administrācijas, tā pārvaldi realizē pārvaldības. Teritorijas pārvaldi koordinē Dabas aizsardzības pārvalde. Lieguma aizsardzības un izmantošanas noteikumu ievērošanas kontroli īsteno Valsts vides dienesta Ventspils reģionālā vides pārvalde, kā arī Talsu, Dundagas, Ances un Ugāles mežniecības.

Dabas lieguma "Raķupes ieleja" ģeogrāfiskais novietojums un robežas

Karte sagatavota izmantojot Latvijas Ķeotelpiskās informācijas aģentūras ortofoto karti

DABAS VĒRTĪBAS UN TĀS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI

Pašreizējā dabas lieguma teritorijā iekļaujas divi ģeogrāfiski daļēji nodalīti un iepriekšējās apsaimniekošanas noteikti apvidi – *Raķupe un Pāce ar apkārtējām plavām* un apkārtējās *mežu un purvu teritorijas*. Šī teritorijas īpatnība ir viena no galvenajām dabas lieguma vērtībām, jo biotopu daudzveidība ir bagātīgs sugu sastāvs visām augu un dzīvnieku grupām.

Nozīmīga boreālo (boreāls – tāds, kas attiecas uz ziemeļu puslodes mērenā klimata joslu) mežu, avotu un daudzu Eiropā retu plavu veidu aizsardzības vieta – minerālviežām bagāti avoti un avotu purvi, sausas plavas kalnainās augsnēs, sugām bagātas atmatu plavas, boreālie meži un palienu plavas.

Upes un vecupes

Raķupe un Pāce ir Irbes baseina mazas upes. Raķupes ieleju veidojošos elementus iespējams aplūkot 1. pielikumā ievietotajā zīmējumā. Upes ir ļoti būtiski biotopi, kas nodrošina dzīves vidi un barošanās iespējas daudzām retām sugām, kā arī nodrošina palienu plavu regulāru applūšanu. Visas ar ūdeni pildītās vecupes dabas lieguma teritorijā uzsakāmas par īpaši aizsargājamiem biotopiem. Vecupes nodrošina dzīves vidi vairāk

Foto: Jānis Reimans

Bieza perlmutrene liecīna par tūr vai maz plesārētu upes ūdeni klātbūni

Foto: Jānis Reimans

Foto: Jānis Reimans

retu bezmugurkaulinieku sugu attīstībai. Vecupes un upes ūdeni ir nozīmīgi retu spāru sugu (zaļā dižspāre, resnvēdera purvspāre u.c.) kāpuru attīstībai, arī pieaugušie kukaiņi barojas ūdenē tuvumā. Raķupē un Pācē kopumā sastopamas divas nēgu un 22 zīvju sugas, arī reta gliemežu suga – bieza perlmutrene.

Bioloģisko daudzveidību dabas liegumā negatīvi ietekmē aizsprosts uz Pāces upes ciemā. Ūdenī pastiprināti uzkrājas organiskas vielas, samazinās skābekļa daudzums un mainās ūdens bioķimiskais sastāvs, padarot šo dzīves vidi nepiemērotu daudzām retām sugām. Pāces upē ūdens līmenis bieži svārstās un ir nepietiekams, apdraudot zivju resursus un biezas perlmutrenes dzīves vidi. Arī Raķupes posma iztaisnošana projēkā negatīvi ietekmē upes ūdens dabisko režīmu.

Pļavas

Raķupes senlejue aprēm bijušās pļavas un ganības. Pirms Otrā pasaules kara lauksaimnieciskā darbība Raķupes lieguma teritorijā bija daudz intensīvākā nekā pašreiz. Par atklāto pļauvu platību robežām 20.g. sākumā skatīt karti 2.pielikumā. Par to liecīna daudzīgie lieguma dižkoki, kuru vainaga forma ir tipiska klajumā augošiem kokiem. Pašreiz lielos kokus aprēm stipri jaunāku koku audzes, tādēļ apakšējie zari pakāpeniski atmirst.

Lielākā daļa dabas lieguma "Raķupes ieļeja" pļavu pavasara palos aplūst. Pļavām ir raksturīgi mainīga mitruma apstākļi, jo tās atrodas gan upes paliene, gan palfenes terases. Terausū zemākajā daļā ir vecupes un seklas iepļakas. Pārejas joslās starp atšķirīgiem pļauvu tipiem bieži ir platas, tām ir sevišķi augsta sugu daudzveidība. Sugu daudzveidību un pļavu ainaivisko vērtību Raķupes pļavām vēl vairāk ceļ atsevišķo lielo ozolu klātbūti pļavās un upes krastos.

Tieši pļavas no botāniskā viedokļa ir visnozīmīgākās lieguma teritorijā. Septiņi pļauvu biotopi atbilst īpaši aizsargājama biotopa statusam, un tās ir zilganās seslērijas pļavas, zilganās molīnijas pļavas kalķainās, kūdrainās vai malāinās augsnēs, sausas pļavas kalķainās augsnēs, sugām bagātās atmatu pļavas, eitrofas augsto lakstaugu audzes, upju palienu pļavas un mēreni mitras pļavas. Latvijas mērogā nozīmīgākās ir zilganās seslērijas pļavas un zilganās molīnijas pļavas. Te ir reģistrētas astoņas aizsargājamas augu sugas.

Liegumā esošās pļavas ir joti nozīmīgas vairāku retu un aizsargājamu putnu sugu ligzdošanas vai barošanās vietas.

Marmora rožvabole līdzīgi lapkoku praulgrauzim pļavās apdzīvo savrup stāvsošus ielus, vecus, saules apspīdētuoz ozolus un liepas

Foto: Viesturs Upītis

Bezdzelīgactīja aug mitrās pļavās un ir rakstīta Latvijas Sarkanajā grāmatā

Foto: Artis Reimants

Zilganās seslērijas pļavu platības ir starp nozīmīgākajām Latvijā. Seslēriju ziedēšana maijā.

Foto: Vaidi Bārmanis

Būtiskākā ar pļavām saistītā reto vaboju suga ir lapkoku praulgrauzis, kas mīl vecajos ozolos un citos lapu kokos Raķupes ieļejas pļavās.

Ar pļavu vecajiem kokiem ir saistītas arī divas citas nozīmīgas kukaiņu sugas – marmora rožvabole un spoža skudra. Te sastopamas septīnas retas tauriņu sugas, retākais ir zirsgābeņu zilenītis. Vecajiem ozoliem ir piederīgas arī aizsargājamas sēpu sugas – aistrās – atdaivainā cēmurene un plaisājošā rūtaine.

Dabas daudzveidību pļavās visvairāk ir ieteikmējusi to apsaimniekošanas pārtraukšana. Visu tipu pļavas, ko neplauj vai nenogana, aizaug ar krūniem, baltalkšņiem un bērziem. Tādēļ tās kļūst mazāk piemērotas griezēm, ormanīšiem un citiem pļavās ligzdošojiem putniem, arī retajām augu sugām. Pļavu aizaugsma jau ir izraisījusi dažu augu sugu – Beksbauma grīslis, bezdelīgactīja, matveida grīslis – krasu samazināšanos vai pat izzušanu.

Palienie pļavu dabiskos ūdens režīmu ir izmaiņi meliorācija – grāvju sistēmas, drenāža ziemeļrietumu daļā, arī Raķupes iztaisnošana pirms satēces ar Pāci. Pļavu nosusināšana veicina to aizaugsanu, un nosusinātas pļavas ir mazāk piemērotas reto putnu ligzdošanai.

Dabiskos pļavu vērtību negatīvi ir ieteikmējusi arī uzvaršana, it sevišķi teritorijas ziemeļu daļā, kur lielās platības ir iznīcinātas dabiskais augājs, pļavu apmežošana, kā arī medījamo dzīvnieku piebarošanas lauciņu izveidošana dabiskās pļavās.

Meži

Dabas liegumā "Raķupes ieļeja" no dabiskajiem meža biotopiem dominē skuju koku meži, sastopams arī slāpīs priežu un bērzu mežs un slāpīs melnalkšņu mežs. Liegums ir nozīmīgs boreālo mežu, purvainu mežu un melnalkšņu staignāju aizsardzības vieta. Retākās un Rietumlatvijai tipiskās augu sugas lieguma mežos ir laksis, melnā dedestiņa un sipoļiņu zobainīte. Samērā reta suga ir areņu grīslis. Te sastopamas vairākas kukaiņu sugas, kas ir raksturīgas tikai dabiskiem mežiem. Liegumā esošie meži ir joti nozīmīgi vairāku retu un aizsargājamu putnu sugu ligzdošanai.

Veci un nokalotuši koki ir būtiski daudzu retu dobumpērtēju putnu sugu ligzdošanai

Liegums ir nozīmīga boreālo mežu aizsardzības vieta – te dominē skuju koku meži ar dažādu mitruma režīmu

Foto: Jānis Reimane

Foto: Aivars Pēters

Foto: Andris Kepers

Foto: Andris Kepers

Dūmīnpurva aizsardzībai ir svarīgi atjaunot agrāko purva ūdens līmeni

Āoti negatīvi lieguma mežu dabas vērtības ir ieteikmējusi mežsaimnieciskā darbība, kas šeit veikta līdz lieguma dibināšanai. Tādēļ mežos ir ļoti maz kritušu koku, uz kuriem attīstītos sūnas, bet retināšana mazina gaisa mitrumu mežā, kas ieroobežo sūnu daudzveidību. Dāju mežaudzū, to skaitā arī dāju medņu riesta platību, negatīvi ir iespaidojusi meliorācija.

Medījamo dzīvnieku – meža cūkas, staltbriezi – piebarošanas rezultātā lieguma mežu teritorijā ir mākslīgi palielināts to blīvums, kas var būtiski apdraudēt gan aizsargājamos augus, gan dzīvniekus. Turpmākā meža cūku un staltbriežu koncentrēšanās var apdraudēt medņu riestu.

Purvi

Purvi ir viens no Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamiem biotopiem. Liegumā ietilpst otrajā Dūmīnpurvā raksturīgā nelielu sfagnu cīnu un samērā slāpju ieklapi mijā. Purvu floras raksturīgākā iežime ir Rietumlatvijai tipiskās sugas – cīnu mazmēldrs, sipoļu un skrajas donis. Botāniski nozīmīgākā purva iežime ir sūnas – iegarenas apālapes – izplatība purvā. Šeit arī tuvākajos mazajos purvījos un sezonāli applūstošajos laukumos atrodas ruberu riesti, barojas un ligzdo dzērves. Sastopama arī kultīla. Augstā purva dabiski pastāvēšanu ieteikti meliorācija – galvenokārt grāvji, kas novada ūdeni no purva rietumu daļas. Tādēļ ūdens līmenis purvā pazeminās, kas veicina pakāpenisku tā aizaugsšanu.

Putni

Tā kā dabas liegums ir iekļauts putniem starptautiski nozīmīgo vietu sarakstā, tiem ir pievērsta pastiprināta uzmanība. Dabas liegumā "Rakupe" līdz šim pavisam konstatētas 95 putnu sugas. No tām 25 ir aizsargājamas Latvijas un Eiropas mērogā. Par pastāvīgām ligzdotājām no šīm 25 var uzskatīt 19, bet pārējās sešas sugas teritorijā uzturas migrācijas laikā vai epizodiski. Putniem nozīmīga vieta ir "Rakupe un Pāce", kurās teritorijā sakrīt ar diviem dabas liegumiem – "Rakupes ieleja" un "Pāces plavas".

Pjavās ligzdo griezes un ormanīši. Būtiski, ka plavās barojas lielie plēsiņie putni (jūras ērglis, mazais ērglis, klinšu ērglis) un melnais stārkis, palu laikā pārplūstošajās platībās – ziemeļu gulbis. Sausajās plavās ligzdo sila cirulis, krūmu zonās – brūnā čakste.

Mežos lieguma teritorijā līdzīgi tādas retas sugas kā meža balodis, melnais stārkis, apodziņš, klijis un, iespējams, arī bīksainais apogs. Bieži ir sastopams vakarēpis, mežirbe, melnā un pelēkā dzilna un mazais mušķērājs. Lieguma mežos ir trīs medņu riesti. Mežmalu lielajos kokos ligzdo lielā gaura. Meža balodis, melnais stārkis, apodziņš, lielā gaura, bīksainais apogs un mednis ir sugas, kuru ligzdošanas un riesta vietām veidojami mikroliegumi. No šīm sugām ligzdas vieta līdz šīm nav atrasta tikai bīksainajam apogam.

Citi dzīvnieki

Melnā dzilna ir lielākais Latvijā sastopamais dzērveidīgais putns, un tās kaltajos dobumus nākamajos gados ligzdo gan meža balži, gan bīksainie apogi un citas retas putnu sugas

AIZSARDZĪBAS UN APSAIMNIEKOŠANAS MĒRĶI

Atjaunot **Rakupe un Pāci** ar apkārtējām plavām kā plavu, vecupju un dabisku upju kompleksu, saglabājot lielu izmēru vecos kokus:

- turpināt atjaunot un apsaimniekot plavas, nodrošinot tur sastopamo aizsargājamo augu un dzīvnieku sugu aizsardzību;
- atjaunot palieņu plavu dabisko ūdens režīmu, neapdraudot apkārtējās teritorijas;
- nodrošināt palienēs un plavās augošo lielo plattalpu koku aizsardzību, atēnojot tos no krūmiem;
- saglabāt vecupes;
- saglabāt atlīktas platības avoksnājos;
- uzlabot un uzturēt Rakupē un Pāčē labu ūdens ekoloģisko kvalitāti.

Mežu un purvu teritorijās – vērtīgo meža nogabalu, putnu ligzdu un riesta vietu, augu un bezmugurkaulnieku atradījumus saglabāšanai dabiskajā attīstībā, par dabiskā ūdens režīmu atjaunošanai:

- saglabāt (ja nepieciešams – apsaimniekot) putnu ligzdošanas un riesta vietas;
- nodrošināt pietiekamu pāraugušo, zaraino, dobumaino, kalstošo koku, sausoknu, stumberu un kritalu saglabāšanu visās mežaudzēs (dzērveidīgo putnu barības bāzei, dobumperētāju putnu ligzdu vietām, melnā stārkā un lielo plēsiņo putnu ligzdu vietām, retu bezmugurkaulnieku sugu attīstībai);
- saglabāt neatraucētai attīstībai dabisko meža biotopu platības;
- nodrošināt pietiekamu aizsardzību Eiropas nozīmes aizsargājamiem meža biotopiem;
- atjaunot dabisko ūdens režīmu Dūmīnpurvā.

APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI

Plavu atjaunošana un apsaimniekošana

Lielākā daļa lieguma plavu ir noteikti kā bioloģiski vērtīgi zālāji, kuros ieteicams veikt vēlo plauju vasaras otrajā pusē vai noganišanu. Atklātās vietās, kur plavas nav ilgstoši apsaimniekotas, jāveic plavu pirmreizējā plauja. Plavas nedrīkst plaujī virzienā no lauka malām uz centru, kā arī nebūtu vēlamis vienā reizi noplaut lielas vienlaida platības. Šo nosacījumu ievērošana palīdzēs plavā mitošajiem putniem un citiem dzīvniekiem izvairīties no lauksaimesības tehnikas.

Tā kā ievērojotā daļa plavu ilgstoši nav apsaimniekota, tad sākotnēji nepieciešams atjaunot to plātības, izcīrtoši krūmus un veicot pirmreizējā plaujanu visās bijušajās lauksaimesības zemēs, kur tas vēl iespējams. Krūmu cirsāna sājas plavās jāveic laikā no 15. jūlija līdz 31. martam. Cirsāna jāveic pēc iespējas tuvāk zemei, lai atlikušie ceļi neapgrūtinātu plauju, un nocirstie krūmi no plavas jānovāc.

Noris krūmu izcīršana palieņu plavu atjaunošanai "Veclonastes" mājas īpašumā

Dabiskā ūdens režīma atjaunošana

Palieņu plavu dabisku ūdens režīmu ir izmaiņijsi meliorācija – grāvju sistēmas, drenāža ziemelrietumu daļā, arī Rakupes iztaisnošana pirms sateces ar Pāci. Tādēļ tās kļuvušas mazāk piemērotas griezēm, ormanīšiem un citiem plavās ligzdojošiem putniem, arī retajām augu sugām. Ir mainījušies plavu biotopi.

Lai mazinātu meliorācijas ietekmi uz lieguma plavām, pēc atbilstošas izpētes un projekta izstrādes veicama dabiskā ūdens režīma atjaunošana palieņu plavās. Tas ietver Rakupes ievadišanu vecajā gultnē un esošās meliorācijas sistēmas izslēgšanu no meliorācijas kadastra ar turpmāko šo daļu slēgšanu. Saglabājamas tikai tās sistēmas daļas, kas nepieciešamas ceļu un citu būvju uzturēšanai. Atjaunot Rakupes tecējumu pa vēsturisko gultni, būtu svarīgi atjaunotā Rakupes gultne ievadīt meža meliorācijas sistēmas un tagadējo iztaisnoto gultni slēgt. Šiem darbiem nepieciešams rast finansējumu.

Atjaunot dabisku ūdens režīmu nepieciešams arī Dūmīnpurvā. Lai apturētu purva aizaugsšanu, tajā nepieciešams aizturēt vairāk ūdens. Šī mērķa sasniegšanai vēlama puvu nosusinošo meliorācijas grāvju slēgšana vai aizbēršana.

Foto: Arnis Riegers

Pļavās augošo atsevišķo veco ozolu atšķošana jāveic pakāpeniski, jo krasa apstākļu maija var kaitēt kokam

Palienēs un pļavās augošo lielo platlapju koku apsaimniekošana

Lielo ozolu apkārtnes aizaugšana ir jaunākiem kokiem un krūmiem apdraud reto kukaiņu, sēju un kērpju sugas. Vienu no visapdraudētākajām sugām, kas mīt lielu ozolu un citu lapu koku trupējošos dobumos, ir lapkoku praulgrauzis. Arī šīs sugas apdzīvotie koki daudzviet ir krūmu īeskauti – ar biezu pamežu apakšā. Krūmi paslīdina platlapju koku augšanas apstāklus un noēno koka stumbru, kas nelabvēlīgi ietekmē lapkoku praulgraužu dzīves vidi.

Krūmu un jauno koku izciršana ap ozoliem un ciemtiem platlapju kokiem jāveic gan lapkoku praulgrauža, gan lielās gauras apdzīvoti un piemēroto veco koku tuvumā. Krūmu izciršana ap siem kokiem jāveic pakāpeniski, jo krasa apstākļu maija var kaitēt kokam vai pat izraisīt tā bojāeju. Krūmu ciršana ap lieliem ozoliem jāveic ziemā vai vēlu rudeni, pēc ciršanas krūmus no pļavas jāizved vai jāasadedzina.

Meža apsaimniekošana

Dabas lieguma mērķiem atbilstošu meža apsaimniekošanu iespējams nodrošināt, mazinot saimnieciskās darbības ietekmi. Būtiska ir atmīrušās koksnes saglabāšana lieguma mežos, novērot kritušo un kalstošo koku izvākšanu meža apsaimniekošanas darbos, kā arī to nemēšanu malkai. Tādēj dabas aizsardzības plānā paredzēts liegumā noteikt zonējumu atbilstoši konstatētajām dabas vērtībām. Tas jaus netraucētai attīstībai saglabāt dabisko mežu platības, kā arī nodrošināt pietiekamu pāraugušo, zaraino, dobumaino, kalstošo koku, sausokpu, stumberu un kritalu saglabāšanu visās mežaudzēs. Tas ir svarīgi dzēpveidīgo putnu barības bāzei, dobumperētāju putnu ligzdošanai, melnā stārkā un lielo plēsīgo putnu ligzdu vietām un reto bezmugurkaulnieku sugu attīstībai. Vēlams veikt arī medju riestu apsaimniekošanu – jaunās eģu paaugas izzāģēšanu un meliorācijas ietekmes mazināšanu, lai novērstā riesta centra aizaugšanu. Tāpat nepieciešams ierobežot medijamo dzīvnieku piebarošanu medju riesta tuvumā; neizvietot barotavas ar lauksaimniecības produktiem – kartupeļiem, bietēm, kukurūzi, sienu u.c. – tuvāk par 1 km no riesta centriem. Arī nabadzīgajos meža tipos (sils Pesteļu kāpā) nav vēlama papildu barības vielu ienešana (piebarošana ar sienu, saknēm), lai neveicinātu meža tipa bagātināšanos ar barības vielām un aizaugšanu.

Sabiedrības informēšana un tūrisms

Svarīgi ir izglītot sabiedrību un potenciālos teritorijas apmeklētājus par dabas lieguma pastāvēšanas mērķiem, sargājamām dabas vērtībām un nepieciešamo apsaimniekošanas režīmu. Tādēj Raķupes ielejā ir uzstādīti divi informatīvie stendi un sagatavošanā ir informatīvs buklets latviešu un angļu valodā. Tāpat, ievērojot dabas aizsardzības prasības, plānota veloceliņa un atpūtas vietu izveide dabas aizsardzības plānā atzīmētajās vietas, kā arī tūrisma infrastruktūras izveide, kas piemērota nelielam, vēlams – gaidu pavadītāju grupām.

Foto: Saare Zundaga
Informatīvā stenda uzstādīšana pie Raķupes tilta

ZONĒJUMA PRIEKŠLIKUMS

Dabas liegumā ieteicamas šādas funkcionālās zonas: regulējamā režīma zona, dabas lieguma zona, dabas parka zona un neitrāla zona.

Regulējamā režīma zona izveidota, lai saglabātu dabiskos mežu biotopus un īpaši aizsargājamu sugu dzīvošenes. Šāda zona noteikta galvenokārt to sugu aizsardzībā, kam veidojami mikroliegumi.

Dabas lieguma zona izveidota, lai saglabātu īpaši aizsargājamus pļavu un meža biotopus, kā arī īpaši aizsargājamo dzīvnieku sugu – grīzes, ormanīša, lapkoku praulgrauža – dzīvošenes, mazā ērgļa barošanās vietas, medju un rubeņu nestus, kā arī īpaši aizsargājamo augu sugu augšanas vietas.

Dabas parka zona izveidota, lai nodrošinātu mežaudžu ilgtspējīgu apsaimniekošanu.

Neitrāla zona izveidota, lai nodrošinātu teritorijas attīstību un ilgtspējīgu saimniecisko izmantošanu viensētu pagalmos un plemājas zemēs.

KAS JĀIEVĒRO, APSAIMNIEKOJOT DABAS LIEGUMU

Dabas liegums ir īpaši aizsargājama dabas teritorija, kurā prioritāte ir dabas vērtību saglabāšana. Tāpēc daudzas darbības, kas citviet ir atļautas, šeit ir aizliegtas. Dabas liegumam "Raķupes ieleja" ir sagatavots individuālais aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekts, ar ko var iepazīties dabas aizsardzības plānā. Individuālais aizsardzības un izmantošanas noteikumu gala varianta, pamatojoties uz dabas aizsardzības plānā sniegtajiem priekšlikumiem, izstrādā Vides ministrija, bet apstiprinās Ministru kabinets. Līdz brīdim, kad Ministru kabinetā apstiprinās dabas lieguma "Raķupes ieleja" individuālais aizsardzības un izmantošanas noteikumus, spēkā ir "Vispārējais īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzības un izmantošanas noteikumi" attiecībā uz dabas liegumiem (sk. uz trešā vāku).

Ormanītis

Pielikums Nr2. Rakupes ieleja 20.gs. sākumā.

Pielikums Nr. 2. Armijas štāba Geodēzijas-Topogrāfijas daļas sagatavotā topogrāfiskā karte, 1907.g.

Vēl simts gadus atpakaļ Raķupe ieļejā atlīktas pļavas aizņēmušas lielākas platības, bijis vairāk apdzīvotu viensētu ieļejas tuvumā un praktiski vispār nav manāmas meliorācijas darbu izraisītās ainavas pārmainas.

KĀDI IR APROBEŽOJUMI DABAS LIEGUMA TERITORIJĀ

ir uzskaitī galvenie aprobēzumi, kas izriet no Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumiem nr. 415 "Ipaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un ierobežojošas noteikumi" un kas ir spēkā dabas liegumos. Jātelicēja, ka teritorijā ir spēkā arī citos likumos noteiktās prasības. Vispārēje noteikumi ir spēkā līdz brīdim, kad tās ministrīja apstiprinās Rākutes leiejas. Individuāls aizsardzības un izmālošanas noteikums (to projektu var līst plāna pārīja versijā).

Dabas lieguma teritorijā aizliegts

- rekti jeklādus darbās, kam ir vairāk būt:

 1. būtiskā negatīvā ietekme uz dabiskajiem biotopiem, savvaļas dzīvnieku, augu un sēju suguām un to dzīvošiem vai savvaļas dzīvnieku populāciju vairošanos, atpūtu un barošanos, kā arī pulešanos migrācijas periodā;
 2. negatīvā ietekme uz īpaši aizsargājamiem biotopiem, īpaši aizsargājamām suguām un to dzīvošiem;

pārvietojot ar ūdeni motocikliem un motorjādiem, izņemot valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu pārvietošanos, pildot dienesta pienākumus;

etot iedzīvotu medības lāvijus, kas satur svītru;

(au) virzienā no lauka malām uz centru;

rekti zemes transformāciju, izņemot zemes transformāciju (pēc rakstiskas saskaņošanas ar reģionālo vides pārvaldi) šo noteikumu 28.2. apakšpunktā minēto darbību veikšanai;

arī purovs dzīvējošu plantīcījus;

osuzināt purvu;

nedzēdāt sauso zoli un nriedus, izņemot gadījumus, ja tas nepieciešams dabas aizsardzības plāna paredzēto dabas apsaimniekošanas pasākumu veikšanai un rakstiski saskaitots ar aizsargājams teritorijas mērķveicīgi vai, ja tādās nav, ar reģionālo vides pārvaldi;

instakol galvenās cīrīt un rekonstruktīvajā cīrīt;

const kolpi koplasans ont (priekši simbūli inficētos, kātēji invadētos vai citādi bojātos kokus saskaņā ar šo noteikumu 29. apakšpunktū otiem normativajiem aktemjiem), ja valdaudzēs vecums pārsniedz:

 - 10.1. priežu un ozolu audējum - 60 gadus;
 - 10.2. eglu, bērzu, meža kāpju, oļu un liepu audējum - 50 gadus;
 - 10.3. apšu audējum - 30 gadus;

10.5. aprīja (dzī. 21. līgumā veikt mežaizmaiņisko darbību, izņemot meža ugu nadrošības pasākumus, meža atjaunošanu ar rokas darbarīkiem un bilstamo koku (koku, kas apdraud cilvēku dzīvību un veselību un/ vai esot ar infrastruktūras objektu) ciršanu un novāksanu;

atzarot augokus mežaizmazulis, izņemot koku atzaranošu skatu punktu veikšanai un uzturēšanai, kā arī satiksmes drošībai uz vispārējās lietotanu ceļiem;

cirš novakšana kokus un izvēkti kritusus kokus, kritus vienā stājā, kuru diameters respektāvātā vieta ierīkējis par 25 cm, izņemot bilstamo koku novāksanu;

nozrauktu no ceļiem un pārvietojot ar mehāniķuā transporta līdzekļiem, mopediem, motorolleriem, pāriņiem un zirgiem pa meža un lauksaimniecības zemiem, ja tas nav saistīts ar šo teritoriju mērķveicīgiem vai pārvietojumiem, vai valsts aizsardzības uzdevumu veikšanu;

ierīkot norēmēs un ceļi tālti īpaši norādītām vietām;

kunāti ugunsgrēkus ļepjus īpaši norādītām vai speciāli ierīkotām vietām;

rikti autosaistības, motociklistu, ūdenimotospīta un ūdenslāpošanas sacensības, kā arī ralījus, trejnbraucienus un izmājinājuma braucienus;

ierīkot savvaļas augu, sēnu un dzīvnieku, kā arī produkta pārdošanas un leipināšanas punktus;

izmantot speciālās vilkšanas palīgvaras savvaļas egu un sēju lasīšanai;

uzlīdzīt vēja generatorus;

pieejot sunu atrālānos brīvā dābā bez pavadus un uzpūra, izņemot medības un valsts robežas apsardzību regulējošajos normatīvajos aktos noteiktoši gadījumus un kārtību;

iegūt derīgos traķeletus;

bojāt vai iznīcīt (ari uzdot vai kultivējot) palieri, teralū un meža pjavas un lauces, izņemot medījamo dzīvnieku pārbarošanas lauces;

sadallī zemes īpašumus zemes vienībās, kas maziekas par 10 hektāriem;

veikt darbības, kas izraisītu augenes eroziju;

ierīkot jaunas ležēgostas savvaļas dzīvnieku sugu brīvdabas austētavas;

celt un ierīkot jaunu aizsorpstu un citas ūdens reģulēšanas ierīces, izņemot galofūmu, ja tas nepieciešams dabas aizsardzības pilnīgi pārēzēto bioloģiju atjaunošanas pasākumu veikšanai un rakstiski saskaitots ar aizsargājams teritorijas administrāciju vai, ja tādās nav, ar reģionālo vides pārvaldi;

 - 28.1. organizēt brīvā dabā musura, izklaides un apģēbas pasākumus, kuros piedāvātās varēja netā 50 cilvēku;
 - 28.2. veikt ceļu (ari sielez ceļu), ižņēmējkomunikāciju un citu ižņēmējvēro restaurāciju, renovāciju vai rekonstruēciju;
 - 28.3. ierīkot izcejas, atpūtas un tūrisma infrastruktūras objektus;
 - 28.4. aizņēmot un izaudzēt mežu;
 - 28.5. mainīt zemes ierīčanas mērķi;
 - 28.6. vienkārtīgi matrūnas kolekcionārism;
 - 28.7. veikt zinātniskos pētījumus;
 - 28.8. ierīkot jaunas un paplašināt esošās ūdenstraobrauta līdzekļu bāzes;

celt simbūli inficētos, kātēji invadētos vai citādā bojāto kokus koplasans cīrīt, sanītināt cīrīt un galvenās cīrīt pēc Valsts meža dienesta sanitārā atlīnuma bez rakstiskas saskaņošanas ar reģionālo vides pārvaldi, izņemot koku ciršanu aizsargājāmajā teritorijā, kurām ir ievēdotā administrācija, kas izsniedz koku ciršanas apliecinājumus;

hūvēncības daibas liegumā pieļāvotām atbilstoši pašvaldības teritorijas plānojumam, ievērot normatīvajos aktos un dabas aizsardzības plāna noteikto kārtību un ierobežojumus;

zemes īpašniekiem (fiziķiem) aizliegt saņemt īpašumus (lejupāmju) ierobežot apmeklētāju pārvietošanos pa ceļiem, tādām, ūdenstecīgām un ūdenslīpīgām, kas norādīti atiecīgās aizsargājāmās teritorijas administrācijas;

aizsargājāmās teritorijas aizliegs:

 - 32.1. ierīkot jaunas īpārvaldības institūciju poligonus un izgūtuvēs;
 - 32.2. bez attiecīgās atļaujas vai iepriekšējās rakstiskas saskaņošanas ar aizsargājāmās teritorijas administrāciju vai, ja tādās nav, ar reģionālo vides pārvaldi;
 - 32.3. veikt darbības, kas izraisītu pazemēšanas īpārvaldību, gruntsdēļu un virszemes ūdenīja maiņu;
 - 32.4. veikt arheoloģiskās izpētes darbus;
 - 32.5. izsniegt zemu dzīļu izmantošanas atļauju (lozeni).

Изложението на тези изследвания ще съдържа и тези аспекти, но ще покаже и как да се използват тези резултати за подобряване на практиката във всички съдебни органи.

ja par vides aizsardzību atbildīgā valsts vai pašvaldības iestāžu

sistēmām vai dabas procesiem tajā, vai darbība ir pretrunā ar aizsargājamās teritorijas izveidošanas un